

jaargang 79

nr. 4 -2011

ONDER ONS

FRATERS VAN
UTRECHT

ONDER ONS

Dit tijdschrift wordt viermaal per jaar toegezonden aan familie, vrienden en relaties van de Fraters van Utrecht. Een bijdrage ter bestrijding van de kosten wordt in dank aanvaard.

Adres redactie:

Schorteldoeksesteeg 1
3732 HS De Bilt
Tel.: 030 6955940
E-mail: redactieonderons@gmail.com

Hoofredactie:

Frater Ton Oostveen
Schorteldoeksesteeg 1
3732 HS De Bilt
Tel.: 030 6955940

Redactieleden:

Frater Ben Hagemans
Frater Henk Huirne
Frater David Mullink
Fraterhuis St.-Jozef
Schorteldoeksesteeg 1
3732 HS De Bilt
Mevrouw Adri Vergeer
Stationsstraat 102
3511 EH Utrecht
Roland Enthoven
Mgr. Van de Weteringstraat 9a
3581 EA Utrecht

Administratie:

Aanmelding nieuwe abonnees,
adreswijzigingen e.d.:
Frater Wim Janssen
Schorteldoeksesteeg 1
3732 HS De Bilt
Tel.: 030 6955940
Giro: Postbanknummer 425463
t.n.v. Administratie Onder Ons

Ontwerp omslag en Illustraties:

Frater Angelico Fennis
Schorteldoeksesteeg 1
3732 HS De Bilt

Druk:

Drukkerij/Uitgeverij Gregorius B.V.
Koningsweg 22, 3762 EC Soest

INHOUD

Van de redactietafel	fr. Ton Oostveen	pag. 3
De grot van Bethlehem	fr. Ton Oostveen	pag. 4
In gesprek met... frater Leo Heggelman	fr. David Mullink	pag. 5
Kerstverhaal: Pauze in de waanzin	Eric Lammers	pag. 8
Kort Nieuws	fr. Wim Versteeg	pag. 10
In memoriam frater Ben Zengerink	fr. Ben Hagemans	pag. 11
Bijzondere verjaardagen in 2012	Redactie	pag. 14
Kloosterjubilea Redactie 2012		pag. 14
Ons zijn voorgegaan	fr. David Mullink	pag. 15
Van Leo Stichting tot Commujon - 3 -	fr. Ton Oostveen	pag. 16
Redactielied frater Joop Vos overleden	fr. Ton Oostveen	pag. 18
Kolommetje	Fleur	pag. 19
Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart	fr. Isidorus Nieland	pag. 20
Financiële verantwoording	fr. Wim Janssen	pag. 23
Gebroken licht	fr. Ton Oostveen	pag. 24

VAN DE REDACTIETAFEL KERSTNUMMER 2011

Met het kerstnummer van deze 79ste jaargang sluiten we alweer een jaar af. Het was een goed jaar waarin wij ons mochten verheugen op een toenemend aantal lezers. Onder Ons is van oudsher een familieblad voor de achterban van de fraters van Utrecht. Inmiddels is dit meer dan alleen familie van fraters. De lezerskring heeft zich uitgebreid naar oud-collega's van fraterscholen, internaten, jeugdwerk, (oud-)personeel vanuit onze huizen en vrienden en bekenden van de fraters. Dat is fijn en wij hopen dat u via ons blad goed geïnformeerd blijft.

Zoals u wellicht gemerkt hebt, is dit nummer minder dik omdat een aantal rubrieken dit keer niet is opgenomen. Het betreft Nieuws uit Indonesië en Kenia. Vanuit Indonesië krijgen wij druppelsgewijs berichten door. Dit keer moesten we het even zonder doen. In het voorgaande nummer is uitgebreid berichtgeving gedaan over Lodwar Kenia. Fraters Hans Wennekes is in november in Nederland geweest in verband met het overlijden van zijn broer. In de komende tijd kunt u echter weer het nodige nieuws verwachten. Frater David Mullink sprak voor dit nummer met onze oudste frater in Nederland, frater Leo Heggelman. In onze vaste rubriek 'In gesprek met ...' vertelt frater Heggelman over zijn leven. In 93 jaar valt heel wat te beleven en in dit interview krijgt u een mooie inkijk in zijn kloosterleven. Over de geschiedenis van onze patrones valt nog veel te vertellen.

Ook dit keer heeft frater Isidorus Nieland de nodige wetenswaardigheden voor ons verzameld. In dit kerstnummer hebben wij voor u een vergeten verhaal uit de Eerste Wereldoorlog. Het is een kerstverhaal dat zeer de moeite waard is. Het speelt niet in de geschiedenis van de fraters maar het is een wonderlijke gebeurtenis die wij u niet wilden onthouden.

Van een heel andere orde is onze jaarlijkse vermelding van bijzondere data voor het komende jaar. Vijftig, zestig, ja zelfs zeventigjarige kloosterfeesten staan ons te wachten. Daarnaast zijn er weer enkele verjaardagen die een kroonjaar blijken. Als oudste in die rij is ons eigen blad, Onder Ons, dit jaar ook aan de beurt. In 2012 vieren wij het tachtigjarig bestaan van het tijdschrift van de fraters van Utrecht. Tachtig jaargangen schrijven hun geheel eigen geschiedenis. Alleen al de omslagen van het blad in al die jaren geven ons een goed beeld van de tijdgeest en het

veranderend denken. De redactie is verder naarstig op zoek naar interessant materiaal uit al die jaren. U hoort daar in het komende jaar zeker meer van.

In dit nummer vindt u de derde aflevering over de geschiedenis van de Leo Stichting. Het betreft dit keer de ontwikkelingen van het internaat vanaf 1980 tot 2000. Dit verhaal schetst ons een duidelijk beeld van de veranderde opvattingen rond opvoeding en hulpverlening in onze tijd. In het komende jaar volgen nog twee afleveringen over de Leo Stichting nieuwe stijl en de veranderde activiteiten op het terrein van de Leo Stichting nu. Daarmee sluiten we dan ruim honderd jaar jeugdzorg in Borculo af. Van diverse lezers krijgen wij leuke en positieve reacties over deze boeiende geschiedenis. Het is voor velen ook een stukje herinnering uit hun eigen jeugd jaren als pupil of als familie van onze fraters. Wij hopen in de komende tijd zo ook een terugblik te kunnen geven op andere werkplekken van de fraters.

De redactie van Onder Ons wenst u allen veel leesplezier, een Zalig Kerstfeest en 'n gelukkig 2012.

frater Ton Oostveen

DE GROT VAN BETHLEHEM

*Aan de rand van de stad was al eeuwen een grot,
die het huis bleek voor herders en schapen.
Het was er warm en beschut en menig reiziger kreeg
de kans er een nachtje te slapen.*

*In het jaar dat de Keizer zijn volk wilde tellen,
kreeg de grot een bijzonder bezoek.
Een man en een vrouw met een kind in haar schoot,
waren blij met een plek in de hoek.*

*Maar o wonder die nacht toen het kind was gebaard,
en de grot in Zijn licht werd gehuld.
De herders verbaasd door dit wondere licht,
waren met ontzag en ontroering vervuld.*

*Hun makers in het veld kwamen haastig naar huis,
nog verrukt om wat hen was verteld.
Zij vonden het kind van het Licht in hun grot,
zoals de engel aan hen had gemeld.*

*De grot bleef gevuld met dit wondere licht,
en een ster in de heldere nacht,
als een straal van omhoog en een teken van heil,
wees de weg naar dit kind lang verwacht.*

*Een grot is al eeuwen een duistere plaats,
en voor velen hun plek van bestaan.
Maar voor mensen bewust van het Licht in zichzelf,
heeft dat duister voorgoed afgedaan.*

frater Ton Oostveen

IN GESPREK MET ... FRATER LEO HEGGELMAN STEEDS ACTIEF EN VASTBERADEN...

Zijn houvast en steun is de evangelietekst: "Kom tot Mij, die belast en beladen zijn, en Ik zal U verkwikken..."

Als ik frater Leo vraag om eens een babbeltje met hem te mogen hebben, antwoordt hij: "Er zijn nog weinig interviews met mij geweest, ik geloof één keer met Petra de Landmeter, waarvoor is het?" Ik vertel hem dat wij in het tijdschrift 'Onder Ons' met mensen in contact willen komen, dat we geïnteresseerd zijn in zijn leven en werk en in hoe hij nu na zoveel jaren tegen zijn leven aankijkt. Als je al ruim 73 jaar in ons kloosterleven meedraait, kun je hier wel het een en ander over vertellen.

Hij had er dan ook geen enkel probleem mee met mij een gesprek aan te gaan. Hij had zich erop kunnen voorbereiden omdat het gesprek zelf enkele dagen na de uitnodiging plaatsvond. Hij gaat in zijn gemakkelijke stoel zitten op zijn kamer en vraagt waar we mee zullen beginnen. Gaandeweg ons gesprek begint hij steeds meer plezier te krijgen in onze samenspraak en komen de verhalen als vanzelf. Ik stel hem de vraag: "Hoe kom je bij de Fraters van Utrecht terecht, terwijl je toch een rasechte Rotterdammer van geboorte bent?"

Roeping

Dan zegt hij: "Dat zal ik je vertellen. De pastoor of biechtvader van onze parochie schreef een brief naar onze toenmalige Algemeen Overste frater Stanislaus. Hij vertelde hem dat hij een kandidaat

had voor onze congregatie. Frater Stanislaus ging persoonlijk naar Rotterdam toe om kennis te maken. Ik vertelde hem dat ik graag frater wilde worden en in de tuin of in de bakkerij wilde werken... Dit leek mij een mooi ideaal toen. Frater Stanislaus stelde echter voor om mij eerst nog een jaartje op de schoolbanken te houden. Dit was natuurlijk bedoeld om te zien wat voor persoon ik was en om mij een poosje te observeren. Dat was voor mij geen probleem. Ik was blij dat ik de voorbereidende studie kon gaan maken bij de fraters."

En zo vertrok de jongeman Leo Heggelman als 14-jarige jongen in 1932 naar het nieuwe fraterhuis St.-Jozef in Zeist. De overgang was wel erg groot voor een klein, tiener knaapje. Na een half jaar werd hij ziek en kwam hij op bed te liggen. Hij kreeg angina pectoris, werd voor zijn blindedarm in het ziekenhuis opgenomen en bleef maar kwakkelen. Men wist niet goed wat men met hem aanmoest en op een gegeven moment kwam de directeur-overste zelf naar de ziekenzaal toe en ging op de rand van mijn bed zitten. Hij vroeg: "Zou je niet naar huis willen?" Kleine Leo veerde op in bed en

sprak ferm: "Nee, ik wil frater worden..."

Hierna verliet de directeur de ziekenkamer en liet hem verder met rust.

Deze vastberadenheid zou in de loop der jaren zijn handelsmerk worden. Als hij ergens voor gevraagd werd en hij zag het zelf ook als een goede opdracht, dan ging hij er 100 procent voor.

Na een kleine drie maanden was hij weer zover opgeknapt, dat hij zijn studie kon vervolgen. Zonder noemenswaardige problemen doorliep hij de mulo en daarna de kweekschool. Deze laatste studie was in die tijd nog drie jaar, maar zonder hoofdakke.

In het laatste jaar, dit was in januari 1938, ging hij met een grotere groep jongeren het postulaat in. Dit is een half jaar kloosterleven voordat het noviciaat gaat beginnen en waarbij je nog op de kweekschool doorstudeerde. Dat jaar studeerde Leo af op de kweekschool en werd hij bevoegd onderwijzer. Na het postulaat gingen ze naar het noviciaat voor een jaar religieuze vorming. In dat jaar worden er geen andere studies gedaan en dit wordt gezien als een belangrijke graadmeter voor je religieuze roeping.

Na het postulaat en het noviciaat werd Leo verplaatst naar ons huis te Arnhem en kreeg hij een benoeming op een school aldaar. Tegelijkertijd moest hij gaan studeren voor de hoofdakke, wat zijn onderwijzersbevoegdheid compleet maakte. In die tijd studeerde hij samen met frater Gustaaf, zijn groepsgenoot en een medebroe-

der met wie samen hij ook in veel fraterhuizen woonde. In 1944 deed frater Leo Heggelman zijn Eeuwige Geloften en werd hij volledig lid van de congregatie.

Onderwijs

Leo heeft twaalf jaar gewerkt in het onderwijs op de fraterscholen te Arnhem. Met name het bijzonder lager onderwijs bij de verstandelijk gehandicapten deed hij met veel plezier. Hij zegt: "Eens toen de Algemeen Overste op visitatie kwam in Arnhem wilde hij daar alle twaalf aspiranten, jonge fraters, spreken. Maar tegen mij zei

aanstelling voor het onderwijs in Didam en werd tevens lid van de fratergemeenschap aldaar. Mijn benoeming tot hoofd van de school en van overste van de fraters in Didam kwam af in 1952. De werkzaamheden hier duurden tot 1955, toen ik mij moest gaan voorbereiden op een taak als hoofd van een nieuwe school voor verstandelijk gehandicapten in Emmen."

In 1956 werd frater Leo de eerste pionier, die in het noordoosten van het land voor het bijzonder onderwijs ging zorgen. Ook in de naaste omgeving van Emmen kregen kleinere plaatsjes fraters als onderwij-

hij: 'Frater Placidus, (mijn klooster-naam), U hoeft hier niet bij aanwezig te zijn, want U gaat naar Utrecht toe vanwege Uw verplaatsing daarheen.' De verplaatsing heeft echter nooit plaatsgehad. Al mijn onderwijsjaren, en die lopen van 1939 tot en met 1975, dus ruim 36 jaar, heb ik in het oosten van het land mogen doorbrengen. Ik deed mijn werk in het onderwijs met heel veel plezier en met liefde voor de kinderen. Ik voelde dat lesgeven en het met kinderen en leerkrachten omgaan mijn levenswerk was, waar ik mijn krachten volledig aan kon geven."

Hij vertelt: "Hierna kreeg ik mijn

zer. Dit was nodig omdat een gewoon onderwijzer liever niet in deze diaspora wilde werken. Zo werkten de fraters onder andere in Wijteveen, Nieuw-Schoonebeek, Emmen en Zwartsluis. Ook Leo stond van november 1969 tot januari 1970 een poosje in Nieuw-Schoonebeek.

In 1970 werd hij weer verplaatst naar Didam, waar hij opnieuw in een vertrouwde omgeving terecht kwam. In die tijd was de bezetting in meerdere fraterhuizen sterk gereduceerd vanwege de kleine aanwas en enkele uittredingen. In 1972 werd Leo benoemd tot overste in Didam, omdat frater Arnoldus

Peet de congregatie ging verlaten. Deze functie bekleedde hij tot 1978, dus de volle termijn voor een overste. Hij werd opgevolgd door frater Theodardus die het tot januari 1979 volhield. Dan wordt hij ernstig ziek van malaria en gaat naar Lage Vuursche. Het toenmalige Algemeen Bestuur nam de leiding over en benoemde frater Leo Heggelman opnieuw, maar nu als waarnemer of verantwoordelijke van de gemeenschap, wat toen een meer eigentijdse benaming was.

Zijn lesgeven werd beëindigd toen hij een paar jaar voor zijn pensioen stond en met de vut kon gaan. Hij bleef echter allerlei werkzaamheden verrichten en was de bindende figuur in dit huis. Doordat hij ook chauffeur was, kon hij goed voor de boodschappen zorgen en kon hij zich ook makkelijk verplaatsen naar ander werk. Zo pendelde hij in zijn naschoolse periode regelmatig naar Zeist om hier assistentie te verlenen bij de oudere fraters.

Ook dit werk heeft hij nog een aantal jaren kunnen doen totdat het Algemeen Bestuur in de beginjaren negentig de beslissing nam om ons huis in Didam te gaan sluiten. De planning was in de tweede helft van negentig. Het onderwijs, gegeven door de fraters, werd steeds kleiner en men was genoodzaakt de kleine huizen te sluiten. De fraters van Didam kregen in onze andere huizen een warm welkom ook al was de stemming nou niet om te juichen. Er kwamen geen nieuwe fraters meer bij en de vergrijzing ging erg snel.

Verhuizen

Leo verhuisde naar het fraterhuis St.-Eusebius in Arnhem wat voor hem een bekende en vertrouwde plaats was. Hier heeft Leo nog een

aantal jaren allerlei werkzaamheden verricht en kon hij zich nuttig maken tot hij in januari 2001 naar het fraterhuis in Zeist/De Bilt vertrok, waar de fraters een grotere eenheid gingen opzetten voor de oudere fraters. Hier in De Bilt vergrootte men het huis, werd nieuwbouw gepleegd, kwam er een mooie nieuwe kapel bij, verrezen aparte eet- en recreatiezalen, en werden er 24 nieuwe appartementen gebouwd.

Leo kwam tijdelijk in een wooncontainer te wonen, die echter goede voorzieningen had. Hier heeft hij ook weer enkele jaren kunnen slijten, totdat uiteindelijk de nieuwbouw in 2005 klaar was. Hij betrok in juni 2005 zijn nieuwe appartement in de nieuwbouw. Deze nieuwbouw is zeer goed uitgevoerd en iedereen is content met zo'n mooie bewoning. Alles is zeer ruim opgezet. Hij zegt: "Nu konden ook de laatste fraters in den lande deze nieuwe woning betrekken, en kregen we één grote gemeenschap. We kwamen te wonen met zo'n 35 fraters. Dit was uniek! Een kloostergemeenschap in het jaar 2000 met zo veel leden."

Zo heeft frater Leo Heggelman heel wat veranderingen en verplaatsingen meegemaakt in zijn leven. Ook de veranderingen in klooster en maatschappij heeft hij bewust meegemaakt. Het deed hem veel pijn zoveel moois en goeds te zien verdwijnen. Maar toch konden vernieuwing van spirituele vieringen en een eigentijdse geestelijke invulling hem ook wel bekoren. Wel blijft hij het jammer vinden dat ons gebedsleven nog wel eens in de knel komt te zitten. Leo zelf vult zijn leven met veel geestelijke lezing, gebed en bezinning, en is altijd blij met goede geestelijke vieringen die

door de medebroeders verzorgd worden. En doordat de kapel een centrale plaats heeft gekregen in deze mooie accommodatie, kun je daar dag en nacht terecht. Vaak is Leo daar dan ook te vinden als je hem nodig hebt. Ook kun je hem vinden op zijn kamer, waar hij zorgt voor planten en bloemen bij en op zijn kamer. En ook al is hij nooit tuinman geworden, zijn liefde voor de natuur, voor bloemen en planten, heeft hij altijd behouden. De gemeenschap – het samen zijn in gebed en recreatie, maar ook bij het eten – is voor hem altijd belangrijk gebleven. Hij voelt zich nog steeds goed thuis te midden van zijn medebroeders.

Frater Leo is nu de nestor van onze gemeenschap: hij is 93 jaar oud. Voor de dood is hij niet bang. Meerdere keren heeft hij bij ziekte het idee gehad dat God hem zou komen halen, maar steeds opnieuw werd hem nog een tijdje langer gegund. Tenslotte zegt Leo: "Mijn wil om frater te worden is door de Heer ingewilligd en ik heb er al 73

jaar van mogen genieten... En of ik nu morgen, over twee jaar, of nog veel later, gehaald wordt door de Heer is mij om het even. Ik ben gelukkig in Gods hand en niemand kan mij dit geluk ontnemen."

Op zijn kamer is Leo dagelijks bezig met gebed en bezinning. Hij is nog zeker bij de tijd en doet zelfs nog aan computeren om mooie teksten en gebeden te verzamelen. Het was fijn om met Leo over allerlei vraagstukken van gedachten te kunnen wisselen. We waren het niet altijd met elkaar eens, maar ook dat moet kunnen. Het echt frater zijn is voor Leo van essentieel belang. Hiervoor voelde hij zich geroepen en heeft hij zijn leven gegeven. In dienst staan van God en de mensen was zijn uitgangspunt.

Leo, dankjewel voor ons gesprek.

Frater David Mullink

KERSTVERHAAL: PAUZE IN DE WAANZIN

Nederland was neutraal in 1914-1918.

En toch, niet minder dan 16.000(!) Nederlandse jongens gaven zich vrijwillig op om met Engelsen, Belgen en Fransen tegen de Duitsers te vechten...

Arthur was zo'n vrijwilliger. Net 19 en eerstejaars student rechten.

Hieronder zijn verhaal over Kerst 1914.

"De gevechten hier, ze zijn gruwelijk, ik weet niet hoe lang al.

De loopgraaf, een geul waar ik dag en nacht in sta, zou ons moeten beschermen.

Of dat genoeg helpt weten we nooit. Want niet meer dan een 50 meter bij me vandaan, ligt net zo'n loopgraaf en daarin zitten de Duitsers.

Over de loopgraven heen, bestoken beide legers elkaar voortdurend met enorme granaten.

Slapen doen we nauwelijks. Altijd zijn we bang, bang dat zo'n granaat juist in onze loopgraaf terecht komt. Alleen de herrie van dat schieten is nog erger. Ik weet dan niet waar ik het zoeken moet, hou dat niet vol. Ik word gek, ik schreeuw, ik gil.

Ook om mij heen worden mensen gek. Officieren schreeuwen commando's, maar meestal reageert niemand.

Maar met kerst ging alles anders. En dat begon al op kerstavond.

Het vror een beetje, die avond en tegen middernacht hing er een dichte mist. Niemand schoot! Het was stil, onwezenlijk stil. Die nacht had ik luisterwacht. Ik stond op een ladder in onze loopgraaf, en luisterde krampachtig of niet iemand ons zou besluiten en aanvallen.

En toen ineens, het zal tegen 7 uur geweest zijn, hoorde ik iets! Het was bezig licht te worden, maar het miste nog erg. Er liep iemand! Goed te horen, maar nog steeds onzichtbaar door de mist.

Nu wist ik het zeker, er liep iemand onze kant op. Dat moest een vijand zijn! Ik sprong van mijn ladder en maakte direct een officier wakker. Voor ik het wist stonden er 4 mannen, net als ik op een ladder over de rand van de loopgraaf te kijken, onze wapens gericht op de mist.

Langzaam liep de vreemde onze kant op.

Ik kon net zijn onderbenen door de mist heen zien. Toen hield hij stil!. "Het is eerste kerstdag!" Hij riep in het Duits. "Het is eerste kerstdag, ik wil vandaag niet schieten. Jullie wel?" Wij keken elkaar aan.

Toen, terwijl hij langzaam verder liep, onze kant op, begon hij ineens te zingen!

Een kerstlied, Stille nacht, Heilige nacht. Lelijk was het, schor en vals, maar ik kreeg er kippenvel van.

En toen van ver achter hem, begonnen mensen mee te zingen, eerst een man of 30, daarna steeds meer. Iedereen in mijn loopgraaf was nu wakker en stond verbaasd te luisteren.

Langzaam trok de mist op en ik kon de Duitser nu goed zien. Heel langzaam liep hij mijn kant op. Zijn armen gespreid, zijn handen wijd open. Alsof hij zeggen wilde: 'Kijk, geen wapens.'

Even verderop klom een van onze mensen zo maar over de rand van de loopgraaf en liep naar de Duitser toe. Ook hij hield de armen gespreid. Tot ze tegenover elkaar stonden en elkaar een hand gaven. Zo te zien praatten ze wat.

De officier naast mij, vond dat maar niks. "Kom terug!" blafte hij tegen mijn kameraad in het niemandsland. Die deed dat, duidelijk met tegenzin. Maar de Duitser bleef staan waar hij stond. "Kom mee," zei de officier tegen me. En samen klommen we de loopgraaf uit, naar de Duitser toe.

Niet veel later verscheen er aan hun kant ook een officier die naar ons toe begon te lopen.

Strak, rechtop, het uniform vlekkeloos, zichtbaar ongewapend.

Hij stond stil. Beide mannen salueerden.

"Het is eerste kerstdag. Mijn mannen willen vandaag niet schieten," zei de Duitser.

"Dat begrijp ik", zei mijn officier, "maar dan heb ik een probleem, want ik heb opdracht wel te schieten".

"Die opdracht heb ik ook", zei de Duitser.

Beleefd spraken ze af dat ze allebei weer terug zouden gaan in hun loopgraven.

"Iedereen blijft waar hij is! Ik ga overleggen met het hoofdkwartier", riep onze officier.

En weg was hij.

Toen hij een half uur later terugkwam, viel hij om van verbazing.

Heel onze loopgraaf was leeg! En groot gepraat en gelach klonk op. Want, in het niemandsland tussen beide loopgraven stonden wel 150 mannen, door elkaar, Engelsen en Duitsers. Ze praatten, lachten, lieten elkaar foto's zien van hun vrouwen en vriendinnen.

Een Duitser stond vlak bij mij. Liet me trots de foto zien van zijn nieuwe Triumph motorfiets; een Engels merk nota bene!

En waar hij vandaan kwam, ik zou het niet weten, maar ineens was hij er: een bal, een echte voetbal! Op een stukje grond dat net vlak genoeg was, begonnen ze een veldje af te zetten. Twee Duitsers zetten hun helmen af en duwden ze in de grond, als doelpalen.

Dat deden wij ook, en terwijl de rest er als publiek om heen stond begon er een heuse voetbalwedstrijd. Na een uur was het 3-2 voor de Duitsers en kregen we allemaal opdracht te stoppen en terug te gaan in

onze eigen loopgraven. Aan de Duitse kant begonnen ze weer te zingen, liedjes uit de kroeg, daarna toch weer kerstliederen. Aan onze kant werd ook gezongen. Als de Duitsers stil vielen, gingen wij weer verder.

Het was al bijna avond toen mijn officier mij riep. Opnieuw liepen we samen het niemandsland in. Opnieuw verscheen de Duitse officier, even keurig als die ochtend.

"Wanneer beginnen we weer?" overlegden de officieren. Morgen om 08.30 stipt, kwamen ze overeen, dan zou de oorlog weer beginnen. "Ik geef morgen het teken," zei de Duitser, en zo namen ze afscheid. Uit beide loopgraven klommen officieren omhoog, de ochtend van de tweede kerstdag.

Om 08.30 precies vuurde de Duitser tweemaal in de lucht.

Mijn officier deed daarna hetzelfde. Staande aan de rand van hun eigen loopgraven, bogen ze naar elkaar, om daarna af te dalen, elk de eigen loopgraaf in.

De oorlog was weer begonnen. Maar veel stelde het nog niet voor, de eerste uren.

Niemand leek echt te willen vechten.

Even, heel even, leek het er echt op. Nooit meer oorlog .....

Eric Lammers

Dit is verhaal met bijbehorende afbeelding is met toestemming van de uitgever overgenomen uit het tijdschrift 'Vertel eens ...' Jaargang 5/ 2010/nr. 6

KORT NIEUWS

- Vanwege een ernstig zieke broer van frater Hans Wennekes is Hans vervroegd naar Nederland gekomen. Inmiddels is de broer van Hans op 4 november overleden en kon Hans met een gerust hart zijn werk in Kenia weer hervatten.
- In 2012 zal er weer een kapittel gehouden worden. De voorbereidingen zijn al in volle gang wat merkbaar werd doordat de fraters uitgenodigd werden om 8 mensen uit hun midden te kiezen die in april het bovengenoemde kapittel gaan houden. Dat betekent een vergadering waarin teruggekeken wordt naar de afgelopen bestuursperiode en plannen voor de toekomst worden besproken. Tevens zullen de kapitularen een nieuw provinciaal bestuur kiezen.
- In een later stadium (september) zal een algemeen kapittel worden gehouden in Indonesië. De doelstelling van dit kapittel is vergelijkbaar met die van het provinciaal kapittel maar in plaats van een provinciaal bestuur wordt dan een algemeen bestuur gekozen.
- Op 9 oktober konden de fraters in De Bilt genieten van de welluidende klanken van het Zeister kamerkoor. Het optreden viel dusdanig in goede aarde dat er al voorzichtig gepolst werd naar de mogelijkheid om het optreden in het komende jaar een vervolg te geven.
- Op 20 november zaten de meeste fraters in De Bilt belangstellend te kijken naar een film over het Vaticaan. Beelden uit het Vaticaan die je niet zo gauw ziet zoals de archiefafdeling, de bibliotheek en de privé-vertrekken van de paus. Helaas... op een gegeven moment weigerde de film verder te gaan en bleven de kijkers toch met een wat onbevredigend gevoel zitten.

Frater Wim Versteeg

*'De Geboorte van Christus'
Van een leerling van Giotto,
de anonieme Maestro di
San Nicola
Basiliek, Assisi.*

IN MEMORIAM FRATER BEN ZENGERINK (1923 – 2011)

Het was een niet geringe verandering in het levenspatroon van Ben Zengerink toen hij in 1942 met het noviciaat begon. Vanaf die septemberdag droeg hij een zwart habijt en werd zijn keuze voor intrede in een nieuwe levensstaat geaccentueerd door een zelfgekozen kloosternaam. Het stugge zwart zou nog standhouden totdat het in de jaren zestig evolueerde naar de gangbare burgerdracht. De kloosternaam bleef gehandhaafd, maar bijna spelenderwijs won het gebruik veld om elkaar aan te spreken met de van huis uit meegekregen voornaam.

Het heeft wel eens aanleiding gegeven tot verbazing dat Ben Zengerink bij zijn intrede in de congregatie koos voor de naam 'Aloysio'. Want de heilige Jezuiet Aloysius Gonzaga heeft een reputatie meegekregen waar hij zelf zeker niet om gevraagd zou hebben. Tot de dag van vandaag treffen we zijn beeld in veel kerken aan: een welgevormde jongeling, gekleed in toog en superplie, de blik hemelwaarts gericht of zedig neergeslagen en meestal met kruis en liele als attributen. Nu rijmde deze voorstelling bepaald niet met Ben Zengerinks persoon en karakter. De bloemzoete afbeelding riep geen gedachten op aan de bruisende activiteit en ontembare levenslust die de nog volgende bijna zeventig jaar van diens leven in de congregatie zouden kenmerken. Het was dan ook een andere Aloysius die Ben voor ogen had. Hem boeide de jonge telg uit het geslacht Castiglione, over wie al in 1927 een korte biografie was verschenen onder de naam 'Luigi Gonzaga', geschreven door de bekende radiospreker Henri de Greeve. Het gebruik van de oorspronkelijke voornaam duidt erop dat de schrijver een andere

kant van de heilige wilde belichten. Zonder diens meer dan gewone religiositeit te ondergraven toont hij aan dat Aloysius ook hierin zijn ridderlijke afkomst niet verloochende. Mogelijk had hij een afbeelding voor ogen waarop Luigi wordt geportretteerd als jonge edelman, in de stijl van de Renaissance gekleed, de rechterhand rustend op het gevest van het zwaard. Don Ferdinand Gonzaga, markgraaf van Chatillon, zag Ligui als zijn opvolger en deed wat hij kon om zijn zoon af te brengen van het voornemen om in het klooster te treden. Zijn tactiek was hem van alle genoegens van de adellijke stand te laten proeven. Maar Ligui liet zich niet van zijn stuk brengen, ook niet toen hij enige tijd als page dienst deed aan het hof van Philips II in Madrid. Het waren even zo veel verleidelijke strategieën die hij gelaten onderging zonder zich erdoor te laten beïnvloeden. Tegen deze karaktersterkte was de vader niet opgewassen. Hij gaf zijn nederlaag toe, stemde ermee in dat Ligui afstand deed van zijn rechten en afreisde naar Rome om daar in treden in de Sociëteit van Jezus. Er volgden enkele jaren van intens religieus leven en harde boetepraktijken. Het is dan ook niet zo verwonderlijk dat na zijn heiligverklaring in 1726 op deze Aloysius een sterk accent werd gelegd. Dat Ligui Gonzaga zich een ware held toonde toen in Rome de pest uitbrak, kreeg

minder aandacht. Jammer, want juist de laatste periode van zijn leven zouden de keuze om hem aan de jeugd tot voorbeeld te stellen meer hebben gerechtvaardigd dan de nadruk op vroomheid en godsdienstzin. Onverschrokken moed spreekt nu eenmaal sterker tot de verbeelding van jonge mensen dan ingekeerdheid, die al te gemakkelijk wordt verward met 'braafheid'. En aan moed ontbrak het de jonge Aloysius niet toen hij de straten van Rome introk om pestlijders naar vermogen te helpen, stervenden bij te staan en te troosten. Hij ontzag zichzelf daarbij niet met als gevolg dat ook bij hem 'de zwarte dood' toesloeg. Hij overleed in 1591, 23 jaar oud. Een heldendood, zoon van het edele geslacht der Gonzaga's waardig!

Het is zeker niet onwaarschijnlijk dat de novice Ben Zengerink geboeid werd door het leven van de jonge edelman Ligui, dat hij diens bijna koppige vasthoudendheid aan het volgen van zijn roeping bewonderde en dat zijn martelaarschap in dienst van de naastenliefde hem begeesterde. Hij zal zich verwant gevoeld hebben met de ridderlijke figuur die onverschrokken de wereld in keek en trouw bleef door een netwerk van verleidingskunsten heen. Die er niet voor terugschrok om pestlijders letterlijk van de straat op te rapen, gedreven als hij was door wat Paulus schreef: *'De liefde van Christus dringt ons'*. En in karakter en levensstijl van frater Aloysio zien we beide kenmerkende eigenschappen terug. Eigenschappen die zich manifesteerden in trouw aan het religieuze ideaal én in rusteloze activiteit als het erom ging hulp te bieden aan mensen die het niet vergund werd te delen in de heersende welvaart. In beide opzichten toonde hij zich standvastig en doelgericht, maar slaafse volgzzaamheid moest men van hem niet verwachten. Als aan de voortrekkers van de Moderne Devotie in de veertiende eeuw

De heilige Jezuiet Aloysius Gonzaga

gevraagd werd naar hun verhouding tot de Kerk en het kerkelijk gezag dan omschreven zij deze kort en bondig als 'kritische trouw'. Gehoorzaamheid sluit zelfstandig denken niet uit en Ben schrok er dan ook niet voor terug om zijn soms afwijkende standpunten zonder omwegen aan de overheid kenbaar te maken.

Zoals Luigi Gonzaga na zijn intrede bij de Jezuiten zich onderwierp aan de regels en voorschriften van de Sociëteit zonder bijzonder op te vallen, zo verliepen de eerste jaren van frater Aloysio in de congregatie niet spectaculair. Of eigenlijk toch weer wel, want werkzaam in de keuken ontwikkelde hij zich in de praktijk tot een vakbekwame en veelzijdige cuisinier. Maar ook begroef hij zijn muzikale talent niet in de grond. Met het orgel, zijn geliefde instrument, raakte hij steeds beter vertrouwd en zo werden kapel en keuken zijn belangrijkste werklocaties. Een combinatie die het 'Ora et labora' voortreffelijk illustreert!

Intussen was er rond de helft van de vorige eeuw een beweging op gang gekomen die meer aandacht opeiste voor dienstbaarheid aan de jeugd *buiten* schoolverband. Een novum was het niet, want in de constituties anno 1919 is in de omschrijving van de doel-

stelling al sprake van 'opvoeden en onderwijzen van knapen en jongelingen in scholen, opvoedingsgestichten en patronaten'. Dus ook toen al en lang daarvoor beperkte het werk van de fraters zich niet uitsluitend tot onderwijs. Maar naarmate de jeugdproblematiek wel sterker waarneembaar maar minder beheersbaar werd, groeide de behoefte om mee te werken aan het ontginnen van dit grotendeels nog braakliggende terrein. Ben raakte er intensief bij betrokken, kort na zijn verhuizing naar Arnhem in 1952.

Arnhem. De lange tijd niet bijzonder imposante hoofdstad van Gelderland begon langzamerhand te stijgen in aanzien naarmate een groeiend aantal bedrijven, kunstinstellingen en onderwijsinstututen zich er vestigden. Aan de Fraters van Utrecht, die al sinds 1917 'De Klingelbeek' bewoonden, ging die ontwikkeling niet voorbij. Maar misschien maakte de toestroom van prestige-objecten hen extra opmerkzaam op het bestaan van stadsdelen die al sinds mensheugenis behalve achterstand ook achterstelling kenden. En ook na de oorlog zette de verpaupering zich voort. Het trok de aandacht van caritatieve instellingen en uiteraard ook van de kerken. Zo kwam vanuit de Sint-Eusebiusparochie in een van de bedreigde wijken een club- en buurthuis tot stand: De Rijnkant. Aan het realiseren én in stand houden ervan is door een respectabel aantal fraters meegewerkt. Een van hen was frater Aloysio. En zo vrolijk en creatief hij gerechten uit de pan toverde, even speels en vindingrijk toonde hij zich in de omgang met de jeugd. Toen hij zijn zilveren jubileum vierde, verwoordde de aalmoezenier van De Rijnkant welke indruk Ben, religieus én welzijnswerker, op hem maakte:

"Hij lijkt mij een heel moderne kloosterling, omdat zijn kloosterlijk leven op alle mogelijke wijzen verbonden is met het leven van vandaag. Zijn hart klopt in de kloostergemeenschap, maar daarbuiten laat hij ook een meelevend en meespelend hart zien. En daar heeft hij geen moeite mee."

Treffend dat dit juist geschreven werd in de

tijd toen religieuzen bewust en overtuigend manifesteerden dat hun leven meer inhoud heeft dan 'zich afwenden van de wereld'. Te sterke nadruk op dit aspect heeft nog wel eens geleid tot een soort benepen wereldvreemdheid. In de tweede helft van de vorige eeuw begon het accent te verschuiven naar waarden als solidariteit, lotsverbondenheid en compassie. En ook daar had Ben geen moeite mee.

Die halve eeuw in Arnhem zal voor hem de meest productieve, maar ook meest voldoende gevende periode van zijn leven zijn geweest. De functies in het huis stapelden zich op. Behalve kok was hij ook nog ziekenverzorger en daarnaast kon men hem aan het werk zien in de tuin, waar hij behalve met schoffel en hark vertrouwd bleek te zijn met zwaardere werktuigen. En zijn vaardigheid in het bespelen van het orgel zorgde ervoor dat hij een belangrijk aandeel had in de viering van de liturgie. Zo kon men hem, op het oog onvermoeibaar, uitzonderlijk lange werkdagen zien maken, in en om het huis, maar ook daarbuiten. Met de bromfiets doorkruiste hij de Arnhemse straten. Hij kon op weg zijn naar het clubhuis, naar dokter of apotheker, of naar een winkel voor een noodzakelijke aankoop. Als organist bij oproep beschikbaar kon het ook zijn dat hij onderweg was naar een kerk. Haastig maar nooit jachtig, want gebruik maken van zijn muzikale talent ten dienste van de eredienst stond voor hem gelijk aan gebed. Zouden er in en om de stad nog orgels zijn te vinden die hij niet ooit bespeeld heeft?

Een ziekte, aangeduid met de naam van een befaamde medicus, is voor de leek aanleiding om alert te zijn. Maar ook bezorgd, want wat voor onheil gaat er achter die benaming schuil? Toen Ben dan ook hoorde dat hij leed aan het syndroom van Guillain Barré werd hij van de naam niet veel wijzer, maar uit pijn en verlamningsverschijnselen concludeerde hij dat het een verhevigde vorm van reuma moest zijn.

Geen bemoedigende diagnose en aanleiding genoeg om naar het Sint-Jozefhuis in

“Zing en speel voor Hem” (psalm 105,2)

De Bilt verwezen te worden. Daar echter gebeurde iets wat voor de artsen onverklaarbaar, maar voor de patiënt miraculeus was: de ziekte werd grotendeels bedwongen en dit stelde Ben in staat om weer op bescheiden schaal aan het actieve leven deel te nemen. Zo kon men hem zelfs de zang zien leiden, zittend en met gelaatsuitdrukking de soms stokkende handbeweging aanvullend. Een vorm van therapie, maar tegelijk een

getuigenis van de niet aflatende behoefte om zich dienstbaar op te stellen.

Het valt niet mee om, 77 jaar oud, van woonplaats én leefwijze te veranderen. Ben had dan ook moeite om te wennen in De Bilt, maar de wilskracht overwon. En al verloren gezichts- en gehoorvermogen veel van hun kracht, het stemorgaan bleef goed functioneren. Zo bleef hij in staat om aan gesprekken

deel te nemen en zijn nog altijd oorspronkelijke gedachten en meningen te ventileren. Zo lang het mogelijk was bleef hij zich in de elektronisch aangedreven rolstoel voortbewegen, behendig en soms bedenkelijk snel. Toch, na bijna elf jaar verblijf in De Bilt, vertoonden zich symptomen van het naderende einde. Het lichaam teerde uit en werd krachteloos. De geest bleef levendig, maar communicatie kon alleen nog plaatshebben via ogen en een enkel gebaar. Het einde kwam in de late avond, kort voor middernacht. Merkwaaardig genoeg hetzelfde tijdstip dat door levensbeschrijvers eenstemmig vermeld wordt als het moment waarop Liguí Gonzaga stierf. Maar er is meer wat hen verbindt. Beiden immers sloten een leven af van uiterste dienstbaarheid op een fundament van geloof en liefde. Beiden konden in volle overgave met Simeon zeggen: *“Nu laat u, Heer, uw dienaar in vrede heengaan”*. Ons, die achterblijven, rest dankbaarheid. Want dat vrede en vreugde kunnen samengaan met ingekeerdheid én met rusteloze arbeid heeft het leven van frater Aloysio ons geleerd.

fr. Ben Hagemans

...en hij zal uw werk zegenen (Deut. 16, 15)

BIJZONDERE VERJAARDAGEN IN 2012

85 jaar		
Silvanus Smink	De Bilt I	09 - 01 -1927
Ben Hagemans	De Bilt I	04 - 06 -1927
Isidorus Nieland	De Bilt I	13 - 07 -1927
Angelico Fennis	De Bilt I	02 - 09 -1927
80 jaar		
Paulus Sana Bataona	Kediri	06 - 03 -1932
75 jaar		
Daan Boonman	De Bilt II	02 - 09 -1937
Fidelis Purwanto	Malang I	25 - 10 -1937
70 jaar		
Frits Stevens	Utrecht II	25 - 09 -1942
65 jaar		
Emmanuel Pehan Niron	Weetabula	14 - 04 -1947
Hendrikus Tupen Lakonawa	Maumere I	25 - 10 -1947
60 jaar		
Renatus Hanafi	Kediri	24 - 05 -1952
50 jaar		
Dismas Usman Benidau	Weetabula	02 - 07 -1962
Kanisius Sara	Malang IV	11 - 07 -1962

KLOOSTERJUBILEA 2012

70 jaar frater		
Arnold Boerssen	De Bilt I	08 - 09 -1942
Ben Doodkorte	De Bilt I	08 - 09 -1942
65 jaar frater		
Francesco Bessler	De Bilt I	16 - 08 -1947
Bernard Dreuning	De Bilt I	16 - 08 -1947
60 jaar frater		
Siardus van der Zweep	De Bilt I	30 - 07 -1952
50 jaar frater		
Fidelis Purwanto	Malang I	04 - 03 -1962
Albertus Ulun	Palembang	14 - 07 -1962
Paul Steverink	Groningen	13 - 08 -1962
Ton Oostveen	De Bilt I	13 - 08 -1962

*ONS GEBED WORDT GEVRAAGD
VOOR DE VOLGENDE DIERBARE OVERLEDENEN:*

- 02 – 05 – 2011 De heer Jacobus Gijsbertus Sontrop,
96 jaar oud, te London (Ontario)
Canada.
Broer van frater Regis Sontrop z.g.
- 04 – 08 – 2011 De heer Ben Nobels, 79 jaar oud,
te Hamilton in Nieuw-Zeeland.
Zwager van frater Leo Ruitenbergh.
- 01 – 09 – 2011 Mevrouw Thea Nobels-Ruitenbergh,
83 jaar oud, te Hamilton
in Nieuw-Zeeland.
Zus van Frater Leo Ruitenbergh.
- 04 – 11 – 2011 De heer Henk Wennekes,
71 jaar oud, te IJsselstein.
Broer van frater Hans Wennekes.
- 22 – 11 – 2011 De heer Jos van der Vin,
66 jaar oud, te Wassenaar.
Neef van frater Theodulus van der
Vin z.g. en goede bekende van de
fraters.
- 22 – 11 – 2011 Mevrouw Ria Kievits-Versteeg,
oud 87 jaar, te Weyburn Canada.
Zus van frater Wim Versteeg.

*GOD HEEFT JEZUS OPGEWEKT UIT DE
DOOD.
HIJ ZAL OOK ONS DOEN OPSTAAN DOOR
ZIJN KRACHT...*

ROMEINEN 8, 11.

Fr. David Mullink

VAN LEO STICHTING TOT COMMUJON - 3 -

In onder Ons nr. 3- 2011 heeft u kunnen lezen hoe De Leo Stichting in Borculo zich ontwikkeld heeft na de Tweede Wereldoorlog tot 1980. In dit derde artikel volgt fracter Ton Oostveen deze ontwikkeling tot het grote samenwerkingsverband LSG in 1999. Redactie.

1984 - 1999

Begin jaren '80 zijn het roerige tijden als het gaat om de toekomst van de Leo Stichting. De nieuwbouw van de Korenvier is nog maar enkele jaren oud. Deze nieuwbouw is deels bedoeld voor uitbreiding van het aantal bedden maar ook om de groeps grootte te verkleinen naar 11 jongeren per groep. Elke jongen heeft nu een eigen kamer en de groepsleiding is blij met hun eigen leidingkamer: "De jongeren zitten je nu niet meer de hele dienst op je nek," lezen we in de journaals.

Rampbericht

Op 15 mei 1984 wordt aan al het in de boerderij verzamelde personeel medege-deeld dat het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC) vanwege bezuinigingen heeft besloten het internaat de Leo Stichting te sluiten. Het ministerie kiest niet voor de kaasschaafmethode bij alle instellingen, maar om een paar instellingen helemaal te sluiten.

Het bericht slaat in als een bom. Er heerst groot ongeloof bij het personeel en het leidt tot actie. Zoals demonstraties in Arnhem en Den Haag en ludieke acties door jongeren, ouders en personeel als er Kamerleden in de Achterhoek en Twente spreken. Kamerleden van diverse politieke partijen worden uitgenodigd voor een werkbezoek in Borculo. De jongerenraad gelast een gesprek met de ambtenaar in Den Haag die eerder de

jongerenraad heeft geïnstalleerd. De burge-meester van Borculo trekt ten strijde en de bevolking van Borculo steunt de strijd. Alle acties en inzet eindigen met een positief resultaat: De Leo Stichting mag blijven. De vlag wordt gehesen en op het hoofdgebouw hangt een spandoek met de tekst: 'Nederland bedankt'. Wel moeten er bedden inge-leverd worden, het aantal krimpt van 207 naar 151, maar het internaat blijft open. De Leo Stichting moet mee in de landelijke ont-wikkelingen en wordt van vakinternaat een landelijk werkende voorziening (LWRV). Een instelling met een landelijke achtervang functie voor jongeren met complexe en ernstige problematiek. Ze kent een geïntegreerde werkwijze met een eigen gespecialiseerde onderwijsvoorziening.

Pedagogische visie

De eerste meisjes komen in 1985. Drie asser-tieve meisjes tegelijk waarvan de jongens onder de indruk zijn. Toch zijn vrouwen niet nieuw: sinds halverwege de jaren zestig is begonnen met leidsters in de groepen. Zij worden gevraagd om breiwerk mee te

nemen naar het werk omdat dit zo gezellig is voor de jongeren. De vrouwelijke leiding moet ook de kledingnummers in de kleding van de jongeren naaien. Dat is, zeker toen, geen mannenwerk. In het algemeen geldt begin jaren tachtig dat de bezetting van het personeel vier medewerkers op een groep van elf jongeren is.

De pedagogisch medewerker is de opvoe-der die doelbewust moet handelen om het vertrouwen van een kind te winnen. Zonder een vertrouwensrelatie kan immers geen gedragsverandering op gang worden gebracht. Jongeren blijven gemiddeld zes tot acht jaar op het internaat. Zo kan er ook een relatie worden opgebouwd. De peda-gogisch medewerkers mogen niet oordelen over ouders en moeten hen met respect behandelen. Twee sociaalpedagogen leg-gen de huisbezoeken af. Daarbij vertellen zij aan de ouders hoe het met hun zoon of dochter op het internaat gaat. De pedago-gisch medewerkers kennen tot dan nog geen rol in het contact met de ouders.

Als de samenleving opener wordt, volgt ook het internaat. De jongeren mogen naar de bibliotheek in Borculo, enkele jongens mogen op vrijdagmiddag naar het dorp om snoep en shag te kopen en op feestjes zijn zelfs meisjes welkom. En onder voorwaarden mogen jongeren zelfs in het dorp uit.

Einde keuken

Begin jaren negentig sluiten de keuken, de winkel en de wasserij. Met name het verdwij-nen van de keuken leidt onder het personeel tot groot protest omdat het eten nu in dozen wordt aangeleverd door 'Apetito'. Personeel moet het eten zelf in grote ovens opwarmen. Een deel van de jongeren en het personeel vindt het eten niet smakelijk. De gehaktbal-len zijn volgens ooggetuigen net iets groter dan soepballen en er is saus in plaats van jus. Ondanks dat het verboden is, koken

sommige groepen voortaan zelf in de weekenden. Het personeel, dat voor het eten moet betalen, zoekt steun in het verzet bij de Ouder Overleg Groep (O.O.G.) die een klacht indient bij de directie. Op het terrein verandert er nog meer. Het hoofdgebouw en de kapel gaan in 1993 tegen de vlakte en er komen groepshuizen voor in de plaats.

Vrije tijd

Opvallend in deze tijdsperiode is dat de boeren niet meer klagen over kattenkwaad van jongeren. Eerder werden er nog wel eens ganzen en kippen losgelaten van boeren in de buurt van het internaat, maar dat is

in de jaren negentig wel afgelopen. De jongeren spelen minder buiten en komen minder in het bos. De activiteiten zijn meer binnen de groep: televisiekijken en computeren. In de richting van het dorp: beetje hangen, beetje drinken en soms een tuintje slopen, wat dan weer wel voor overlast zorgt.

De kleinere kinderen doen nog wel buitenactiviteiten: fietsen, balspelen en wandelen in het bos. De jongeren hoeven niet meer verplicht naar de kerk. De muziek blijft echter wel voor wie het leuk vindt, al is het duidelijk minder dan in de tijd van de fraters. Sommige jongeren gaan zelfs naar de muzikschool in Borculo. Er is een huisband voor de feestjes op vrijdagavond. In de jaren negentig mogen de jongeren naar de discotheken in de omgeving. Met name Groenlo blijkt zeer populair. Een speciaal busje van het internaat brengt de jongeren naar Groenlo. Ter voorkoming van calamiteiten is er altijd wel een groepsleider mee.

In 1997 wordt de sporthal, die met veel trots in 1987 was geopend, omgebouwd tot het vrijetijdscentrum 'Octopus', een multifunctioneel gebouw voor zwemmen, fitness en klimmen op de klimwand. Speciaal voor therapie komen er aparte ruimtes in het centrum.

De organisatie stelt dat vrije tijd net zo belangrijk is als school. Vrije tijd vormt het kind. Het gaat om leren samenwerken en om

het ontplooiën van talenten die elk kind heeft. De jongeren mogen zelf kiezen wat ze, naast een aantal verplichte onderdelen, aan vrijetijdsbesteding in dit centrum willen doen. De betrokkenheid van ouders bij dit beleid wordt erg gestimuleerd.

Samenwerking

Vanaf 1996 komt er een samenwerking tussen de Leo Stichting en Stichting Twentse Jeugdhulp. Later volgen de Stichting Nieuw Veldzicht en Valkenheide en in 1999 komt Bredevoort erbij. De holding Leo Stichting Groep (LSG) is een feit.

De Leo Stichting zit niet langer uitsluitend in Borculo. De eerste leefgroepen worden in Almelo betrokken. Het bureau Vertrouwensarts vanuit Zwolle en het bedrijfsbureau en het stafbureau verhuizen van Borculo naar Almelo. Het internaat wordt nog steeds internaat Klein Borculo genoemd.

In onze geschiedschrijving over de Leo Stichting naderen we nu een totaal nieuwe fase. In een volgend artikel zal ingegaan worden op de verdere ontwikkeling en het uiteindelijke vertrek van het internaat uit Borculo.

Bron: 'Van Leo Gesticht tot CommuJon'
De tekst is waar nodig gewijzigd of aangevuld.

frater Ton Oostveen

REDACTIELIED FRATER JOOP VOS OVERLEDEN

Zoals gebruikelijk bij het overlijden van een van onze fraters verschijnt er een memoriaal betreffende de overleden frater. Dit keer willen wij in een kort schrijven naast de gebruikelijke tekst extra aandacht besteden aan het overlijden van ons redactielid frater Joop Vos. Na zijn terugkeer uit Kenia in 1995 werd Joop in december 1998 redactielid van *Onder Ons*. In al de jaren dat hij deel uitmaakte van de redactie heeft hij een groot aantal redactieleden en twee hoofdredacteuren aan zich voorbij zien gaan. Joop bleef in al die jaren trouw zijn bijdrage leveren. Hij was niet zozeer de schrijver van artikelen, nee Joop was onze corrector en wel een hele secure. Joop begon hiermee in een tijd dat er nog gewerkt werd met handgeschreven of met typemachine aangeleverde artikelen. Voordat er weer een nieuw nummer uitkwam had Joop alle artikelen al gelezen en van correcties voorzien. In de jaren daaropvolgend heeft hij samen met onze toenmalig hoofdredacteur Ton van Santen uren doorgebracht om de aangeleverde kopij door te nemen en te corrigeren of van aantekeningen te voorzien. Zoals gezegd werd de kopij eerst nog handmatig aangeleverd, later gebeurde dit op 'flopjes', diskettes dus. Joop paste zich aan, bracht orde op zaken, leerde omgaan met de computer en leverde hoe dan ook steeds op tijd zijn gecorrigeerde kopij in. Dit was een tijdrovend werk, soms moesten hele artikelen weer overgetikt worden maar Joop deed dit met een groot plichtsbesef en met veel plezier.

Tijdens de redactievergaderingen was hij altijd aanwezig. Hij ondersteunde nieuwe voorstellen of zette waar nodig met een droge opmerking de puntjes op de i. Daarnaast verzorgde hij jarenlang de interne distributie van *Onder Ons* voor zijn gemeenschap. Eerst in het Gregoriushuis in Utrecht en later in het Fraterhuis Sint-Jozef in De Bilt. Daarmee had hij automatisch de beschikking over de resterende nummers en over het beheer van ons archief. Wanneer je op zoek was naar een bepaald artikel of nummer van *Onder Ons* dan kon je bij Joop

terecht. Hij had in de loop der jaren diverse jaargangen verzameld en hij zag het als zijn plicht dit goed te beheren. Trots was hij toen er overgegaan werd naar het magazineformaat in kleurendruk. Hij heeft het allemaal nog heel bewust mee kunnen maken en sprak telkens weer zijn waardering uit.

Toen Joop enkele jaren geleden met zijn gezondheid begon te sukelen bleef hij de redactievergaderingen bezoeken. Hij was aanwezig ook al kon hij niet zoveel meer bijdragen aan de uitvoering of correctie. Eenmaal blijvend aangevoelen op zijn kamer stelde hij het op prijs de notulen van de redactievergaderingen te blijven ontvangen. Daarnaast genoot hij van elk nieuw nummer. Als redactie hebben wij dan ook nooit overwogen hem te vragen of hij mogelijk als redactielid wilde stoppen. Joop is tot het eind voor ons gewoon redactielid gebleven. Het is dan ook met dankbaarheid en respect dat wij hier in een kort schrijven extra aandacht hebben willen schenken aan het vele werk dat hij in al die jaren voor *Onder Ons* verzet heeft. Joop bedankt voor je inzet en accuratesse in de goede jaren en jouw blijvende belangstelling en betrokkenheid in de jaren dat je zelf geen bijdrage meer kon leveren. We blijven je in dankbaarheid herinneren. Namens de gehele redactie van ons tijdschrift *Onder Ons* nogmaals bedankt.

frater Ton Oostveen

KOLOMMETJE

HERDENKEN

Laatst zag ik er weer een: een herdenkingsteken langs de weg voor iemand die om het leven kwam. Er staat een standbeeld voor Pim Fortuyn in Rotterdam, een gedenkteken getiteld 'De Schreeuw' voor Theo van Gogh in Amsterdam. En waar vind je ze niet, de monumenten, standbeelden, gedenktekens, plaquettes, de stille tochten enzovoort. Het lijkt wel een soort hype, dat herdenken, en ik moet zeggen: het gaat me steeds vaker irriteren. Waarom, wat is het doel, wat doen we ermee, wat helpt het vraag ik me meer en meer af.

Als iemand die je dierbaar is overlijdt, door wat voor oorzaak dan ook, blijf jij achter met herinneringen die je bewaart in je hart. Mooie en goede, lelijke en slechte, ze zijn van jou en niemand kan erbij. Als je ze wilt delen, praat je erover met anderen die je zelf kiest en waar je je gevoelens bij kwijt wilt. Mensen die je willen helpen bij het verwerken van je verlies en je kunnen stimuleren de draad van je leven weer op te pakken en verder te gaan. Dat is de persoonlijke kant.

Er is ook nog een collectief delen zoals bijvoorbeeld de 9/11-herdenking in New York. Daarbij wordt beoogd de onschuldig gestorvenen van toen in onze herinnering terug te roepen én het voornemen te uiten dat "dit nooit meer mag gebeuren". Maar het gebeurt toch. Oorlogen, vergelding, moord, ze zijn onderhand aan de orde van de dag.

Herdenken is toch kennelijk een soort stilstaan bij iets in een al dan niet ver verleden dat weinig of geen invloed heeft op ons leven van alledag. En soms lijkt het wel of het averechts werkt en zelfs haat oproept. Herdenkingen hebben vaak ook de neiging te veralgemeniseren en te praten over dé moslims, dé Serviërs, enzovoort.

'De' moslims worden gehaat vanwege de aanslag op de Twin Towers en haat tussen bevolkingsgroepen, op de Balkan, in Israël, in Somalië, in Soedan, heeft zijn wortels vaak in een zo ver verleden dat eigenlijk niemand nog weet waar het nu precies om gaat. De Kroaat van nu haat van oudsher de Serviër. O ja, de Balkanoorlog ligt nog redelijk vers in het geheugen van mensen, maar juist die Balkanoorlog was er om geen andere reden dan: een Kroaat hoort een Serviër te haten. En zo draaien we dan in een kringetje rond.

Is het probleem bij collectief herdenken wellicht dat het altijd over iets negatiefs gaat? Want wanneer herdenken we iets positiefs met z'n allen? Ik weet het niet. We vinden dat we niet mogen vergeten. Dat mag ook niet en dat hoeft ook niet. Wij zijn wat we zijn vanuit een verleden. Ik geloof alleen dat er pas echt toekomst is als je het verleden kunt loslaten. Loslaten in die zin dat het verleden weliswaar niet weg te denken is, niet ongedaan gemaakt of veranderd kan worden, maar dat het ondanks dat niet alles in ons leven van nu bepaalt. Toekomst in die zin dat we vooruit

durven kijken op een positieve manier en de mensen en gebeurtenissen van nu, beoordelen op de manier waarop ze zich nú aan ons voordoen.

Ik denk wel eens dat het misschien juist dat is wat we met Kerstmis vieren. Nieuw leven. Licht aan de horizon. Toekomst. Er wordt een kindje geboren, argeloos, met alles nog voor zich. Het heeft nog geen weet van onherroepelijke wetten. Het is nog vrij om zich te ontwikkelen en te ontplooien. Maar... dat kan het niet alleen en het zal voor een deel aan ons liggen in welke richting dat gebeurt. Een kind leert nu eenmaal heel veel van volwassenaars.

Met Kerstmis zien we het helemaal zitten en we vinden het prachtig dat de herders in het kindje de Zoon van God zien en dat de drie wijzen een hele reis maken om het kind cadeau aan te bieden. Het is allemaal zo mooi, een feest waard! Maar dan. Als het Kerstkindje groter wordt gaat het aanlopen tegen mensen die zich bedreigd voelen en die zich met hand en tand verzetten tegen het loslaten van hun oude vertrouwde zekerheden. Niks nieuws, niks toekomst. Het is altijd zo geweest en we houden alles zoals het was, want daar hebben we altijd 'wel' bij gevaren. We weten waar dat toe geleid heeft. Ik denk dan ook dat ik me de slogan eigen ga maken: Zonder loslaten van verleden is er geen toekomst! Zalig Kerstmis allemaal.

Fleur

ONZE LIEVE VROUW VAN HET HEILIG HART ONTWIKKELING TOT VOORBIJ VATICANUM II DEEL 4

Hoofdstuk 5

HET LIJDEN HOUDT AAN

Het Poolse probleem

Enkele maanden voor de hierboven vermelde viering ontving pater Chevalier van Monseigneur Dupanloup een zeer hoffelijke brief, waarin hij hetzelfde bezwaar uitte dat Rome hem een jaar later zou vertellen: de uitdrukking 'Nôtre Dame du Sacré Coeur' mag niet de betekenis krijgen van 'Souveraine du Sacré Coeur de Jesus'. Pater Chevalier antwoordde dat Maria op Jezus geen absolute maar een reële macht heeft, een moederlijke macht.

Het Poolse probleem gaat over eigenlijk dezelfde kwestie. Pater Alexandre Jelowicki van de congregatie van de Verrijzenis, die aan het hoofd stond van de Poolse missie in Parijs, maakte bezwaar tegen de titel van een Poolse vertaling. Deze titel was: 'Devotie tot de koningin van het Heilig Hart'. Maria is koningin van hemel en aarde, maar niet de koningin van God. Deze zelfde gedachte zou later in Rome door de paus geuit worden. Daarbij komt nog, dat men de term 'koningin' in poëtische zin kan verstaan en in theologische zin. Pater Bovenmars vertelt nog van de bemoeienissen van het Heilig Officie met de zaak en vermeldt in extenso de correspondentie hierover.

Een tweede kwestie betrof de afbeelding van Jezus, staande voor Maria. Het gevaar bestaat dat men Jezus op jonge leeftijd ziet als onderworpen aan zijn Moeder. Hierover kwamen ook de nodige verwickelingen. Uiteindelijk – ik sla veel over – kwam de afbeelding van Maria met het Kind in haar armen naar voren en zou voortaan gebruikt worden, zonder de oudere voorstelling van Jezus vóór zijn Moeder overal te verbieden.

Het decreet van 1895

Dit decreet van het Heilig Officie, dat nog eens op een straffe toon de punten bij elkaar zet, kwam op een ongelukkig moment. De paters in Issoudun ondergingen een vervolging van de Franse regering, die veel religieuzen uit Frankrijk verdreven heeft. Daarbij kwam, dat de congregatie van de MSC pas een periode van groot lijden had doormaakt, de crisis van de jaren 1891-1894. Inhoudelijk wordt over dit laatste niet meer verteld dan dat pater Jouët zich uit de zaken van de congregatie terugtrok. Maar hij bleef in zijn hart wel MSC'er. Deze doctrinaire tussenkomsten blijken een positief effect gehad te hebben op de latere publicaties van pater Chevalier.

Hoofdstuk 6

DE DRIE BELANGRIJKE PUBLICATIES

Spiritueel en theologisch klimaat

Het geestelijk klimaat van de 19de eeuw verschilde sterk van het huidige. Neem bijvoorbeeld het verschil tussen de beide concilies Vaticanum I en Vaticanum II. De liturgische, bijbelse en oecumenische bewegingen bestonden in de tijd van Vaticanum I (1869-1870) niet. De 19de eeuw werd van de ene kant gekarakteriseerd door een fel anticlericalisme en van de andere kant door populaire devoties, Mariadevoties. De westerse wereld van vandaag kan maar moeilijk het enthousiasme begrijpen, waarmee deze devoties omlijst waren: pelgrimstochten, processies, novenen, kwijschelding van straffen voor levenden en doden, de maanden van Maria.

De theologie werd niet levendig beoefend.

Paus Leo XIII schreef in verband daarmee de encycliek Aeterni Patris om de theologen op te wekken om naar Thomas terug te keren. De mariologie stond de eerste helft van deze eeuw op een laag niveau. Omstreeks 1840 begon het denken over een dogma van de Onbevleete Ontvangenis, die leven bracht in deze tak van de theologie.

Pater Bovenmars vermeldt verder de schrijvers, op wie pater Chevalier steunde voor zijn boek over het Heilig Hart. Zijn boeken over Onze Lieve Vrouw gaan vooral ook op de Franse School terug, waarvan Olier in de 17de eeuw een van de beste vertolkers was. In verband hiermee is het interessant te weten, dat frater Albertus Kras een vrij uitgebreide bibliotheek had over de Franse School. Vincentius á Paulo stond sterk onder de invloed van deze school, wat tot uitdrukking komt in onze oude regel. Vandaar! Maar in deze bibliotheek stond ook een van de werken van pater Chevalier over Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart, dat nu door het algemeen bestuur in Indonesië wordt bewaard. Wij mogen aannemen, dat het daar zijn waarde zal bewijzen, gezien ook het samenwerkingsverband met de paters MSC in de opleiding van onze jongere Indonesische medebroeders.

Details over de drie publicaties

Het eerste boek heet in vertaling: Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart beter gekend, en haar broederschap voor de goede afloop van moeilijke en wanhopige zaken.

Het tweede draagt de titel: Het Heilig Hart van Jezus in zijn betrekkingen tot Maria, bestudeerd vanuit theologisch gezichtspunt en van de moderne wetenschap of Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart.

Beide boeken verkregen het imprimatur, wat in die tijd erg belangrijk was. Tegenwoordig worden dat soort werken waarschijnlijk min-

der algemeen gelezen, en zijn de beoordelingen vaak meer persoonlijk.

Het derde hoofdwerk heeft als titel in vertaling: Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart. Omdat het mij gaat om een globale indruk van de geschiedenis en het belang van onze devotie, laat ik verdere details terzijde.

Ontwikkeling van de leer

Het eerste hoofdwerk was nodig omdat er behoefte aan meer diepte was. Het groeide uit eenvoudiger brochures.

De waarschuwingen van 1869 en 1875 maakten pater Chevalier voorzichtiger. Uitdrukkingen als 'Koningin van het Heilig Hart', en 'soevereine meesteres van het Heilig Hart' werden niet meer gebruikt tenzij nog in het Memorare. En hij merkt op dat Maria een eenvoudig schepsel is ... Zij heeft geen andere zeggingsmacht over haar Zoon dan wat Hij haar heeft willen verlenen ... het gaat om een smekende almacht, de omnipotentia supplex, die de Kerk toekent aan de Moeder van God.

Pater Chevalier gebruikt nauwelijks de term mede-verlosseres, ofschoon hij wel de leer daarachter onderschrijft. Het is interessant om van pater Bovenmars te horen, dat het merendeel van de theologen van onze tijd – zijn boek werd in 1996 gepubliceerd – aan Maria deze titel toekent, terwijl Vaticanum II het niet gedaan heeft in de Constitutie over de Kerk. Hij zegt verder: Maria heeft zeer zeker deel gehad aan het werk van de verlossing toen zij daar stond aan de voet van het kruis, maar zij heeft het kunnen doen omdat zij zelf teruggekocht is door haar Zoon.

Eva heeft bijgedragen aan de val, terwijl Maria, de nieuwe Eva, bijgedragen heeft aan onze verlossing. Wij kunnen haar dus mede-verlosseres noemen, maar met het nodige voorbehoud en de nodige uitleg.

Dit is zo ongeveer het belangrijkste dat ik uit dit gedeelte voor de lezers de moeite waard vind. Men kan er aan zien, hoe voorzichtig men moet omgaan met uitgesproken meningen in theologische zaken: dat is niet het werk van iedereen.

Enkele overdenkingen

Pater Bovenmars behandelt hier vooral de kwestie of pater Chevalier teveel aandacht geschonken heeft aan de macht van Maria op het Hart van haar Zoon. Hij haalt twee teksten van pater Chevalier aan, die duidelijk maken, dat het gaat om meer:

Wat is het toch heerlijk om deze unieke vrouw te belijden, te verheffen in haar relaties met het Hart van Jezus!

En het tweede is: Doel van de aartsbroederschap is allereerst om de heilige maagd Maria te verheerlijken onder de speciale titel van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart in de relaties van onuitsprekelijke liefde, die er zijn tussen haar en het Heilig Hart van Jezus. Hij behandelt in zijn meest volledige presentatie van 1895 alle relaties van Maria met het Heilig Hart. Men moet overigens bedenken dat hij niet schreef als vaktheoloog maar als pastor: Hij droeg zorg voor de duizenden mensen die naar Issoudun kwamen om tot Onze Lieve Vrouw te bidden, om haar hun problemen voor te leggen, en om uitdrukking te geven aan hun vertrouwen in haar moederlijke bescherming.

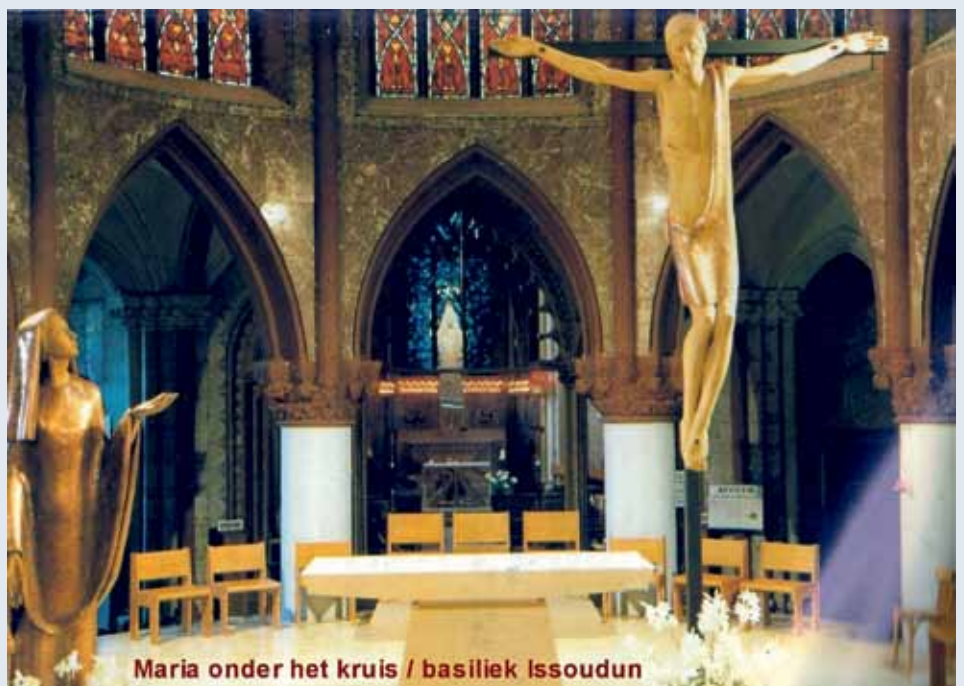
Hoofdstuk 7

GESCHIEDENIS VAN DE DEVOTIE VAN 1907 TOT 1964

Het godsdienstige klimaat van de 20ste eeuw verschilt sterk van dat van de 19de eeuw. Afzonderlijke devoties worden minder populair op bepaalde plaatsen waar de broedersschappen nagenoeg verdwenen zijn. Maar de bedevaarten naar Issoudun gaan door en er zijn nieuwe centra in verschillende landen gesticht. Tot in onze dagen ontdekken onze missionarissen overal waar zij een nieuwe missie beginnen, dat Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart er al is. Pater Bovenmars beperkt zich in dit hoofdstuk tot enkele aspecten.

Liturgieviering van Onze Lieve Vrouw van het H. Hart

De publieke vieringen begonnen op 7 juni 1861 met de zegening van het eerste deel van de kerk van het Heilig Hart. In de geschiedenis van deze vieringen zijn 22 juli 1925 en 20 december 1972 hoogtepunten. Op de eerste datum werden het eerste feest-

Maria onder het kruis / basiliek Issoudun

eigen van de getijden en van de mis van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart goedgekeurd. De vernieuwde teksten voor mis en getijden werden goedgekeurd in 1972.

In onze congregatie herinneren wij ons nog de inleg in het getijdenboek en misschien het boekje dat door het bestuur in de jaren 70 is uitgegeven, waarbij ook suggesties voor de gregoriaanse muziek tijdens de H.Mis.

De periode 1878 - 1922

Wat pater Chevalier voorstond was een speciale mis voor de 31ste mei, het feest van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart. En hij dacht dat dit doel vergemakkelijkt zou worden, nu de kerk van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart in Rome (aan de Piazza Navona?) het centrum van de aartsbroederschap was geworden. Dat viel wel even tegen. Er kwam een goedkeuring van de congregatie van de Riten, maar niet onder de gevraagde titel. Deze titel en vooral het woord 'Domina' gaven blijkbaar nog steeds moeilijkheden.

De periode 1922-1964

Pater Constanzi, provinciaal van de MSC in Italië, vroeg Dom Schuster, abt van de benedictijner communiteit van St. Paulus Buiten de Muren in Rome en een gerenommeerd liturgist, om een mis te 'componeren' van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart. Deze accepteerde de opdracht, kreeg vier teksten van de mis mee uit de archieven van de Italiaanse provincie, maar na een jaar bleek dat er in twee van de vier teksten hier en daar een woord was veranderd.. Hij gaf toe dat hij de devotie niet goed kende en opperde dat een pater MSC het werk zou doen. De provinciaal gaf hem gelijk en voelde zich persoonlijk geroepen om zelf de uitdaging aan te nemen. Het samenstellen van een officie was in die tijd geen sinecure, want het bracht de lezingen mee voor de drie nocturnen van de feestdag en voor de zeven dagen van het octaaf. Hij vond in de consultant van de Congregatie de Riten een specialist, die bereid was om zijn concept te beoordelen, voordat het naar de Congrega-

tie van de Riten werd gestuurd. Na een jaar kreeg hij het terug met tien bladzijden commentaar en suggesties. De provinciaal was daar tevreden over en zag nu duidelijk de te volgen weg. De hymnen waren door een gerenommeerde latinist gedicht, er was gewerkt aan de lezingen van het officie. De tekst was eind 1924 klaar en werd begin 1925 gepresenteerd aan de Congregatie van de Riten.

Het secretariaat had al snel met bezwaren tegen de voorgestelde titel 'Domina Nostra a Sacro Corde Jesu' en tegen een volledig eigen officie. De secretaris van de Congregatie raadde aan om met minder tevreden te zijn: *Contentatevi di poco*. Omdat hij niet meer dan de drie oraties van de mis goed wilde keuren, antwoordde de provinciaal, dat dat wel erg weinig was voor zoveel werk. Toen de pater, die de stukken had gepresenteerd, dit vernam, zei hij: "Als zij nu de aanvraag weigeren, dan moet men wel twintig tot dertig jaar wachten alvorens het opnieuw voor te leggen." Maar één artikel onder de documenten en een onderhoud met de secretaris van de Congregatie waren erg nuttig. Hij werd overtuigd van de diepe betekenis van de devotie, zodat hij uitriep: "Maar deze titel – Beata Maria Virgo a Sacro Corde – is echt rijk!" en wist de belangrijkste tegenstander in de Congregatie te overtuigen. Deze wilde boete doen voor zijn jarenlange obstructie en schreef daarom eigenhandig het decreet van goedkeuring. Dit decreet kwam er na drieënhalve jaar van studie en arbeid (sinds 1922).

Pater Constanzi, de provinciaal van de MSC, schreef een jaar later dat sommige medebroeders misschien aan de titel 'Domina nostra a Sacro Corde' de voorkeur hadden gegeven. Hij troostte hen met de woorden van kardinaal Verde, secretaris van de Congregatie van de Riten: "Vergeet niet, dat u wellicht morgen krijgt, wat u vandaag niet kunt verkrijgen."

In 1940 werd de titel 'In festo Beatae Mariae Virginis a Sacro Corde Jesu' van 1925 veranderd in 'In festo Dominae Nostrae a Sacro Corde Jesu'. In 1949 werd de titel vervangen

door: 'In festo Beatae Mariae Virginis Dominae nostrae a Sacro Corde Jesu'. Pater Bovenmars vermoedt dat hier twee titels zijn gecombineerd om aanhangers aan beide zijden tevreden te stellen. In 1972 werd de titel: 'Dominae Nostrae a Sacro Corde Solemnitas'.

Frater Isidorus Nieland

FINANCIËLE VERANTWOORDING

GIFTEN TOT DECEMBER 2011

SEPTEMBER

M.W.J. v R. te T.	€ 35,-	
H.M.K. e.e. te B.	€ 25,-	
Idem	€ 50,-	Fr. H. Wennekes Kenia

OKTOBER

F.A.M.K. te Z.	€ 20,-	
J.A.G.V. te Z.	€ 30,-	
W.E.P. te O.	€ 30,-	
B.J.A.W. te D.	€ 25,-	
N.N.	€ 50,-	
J.A.V. TK. te W.	€ 50,-	
P.A.D. e.e. te N.	€ 10,-	
Idem	€ 15,-	Missie
G.M.F. te B.	€ 30,-	

NOVEMBER

J.S. e.e. te A.	€ 25,-	
M.J.v D e.e. te H.	€ 10,-	
C.L.B. te Z.	€ 25,-	fr. H. Wennekes
E.R.-F. e.e. te X	€12,50	
M.C.E.S.-R. e.e. te B.	€ 25,-	
N. S. G. te D.	€ 30,-	
J.d W. e.e. te X.	€ 10,-	
A.M.V.-M te X.	€ 25,-	Fr. H.Wennekes
A.A. e.e. te Z.	€ 20,-	
A.K. te H.	€ 25,-	
C.L.B. te Z.	€ 25,-	

Gebroken licht

**Jij mensenkind, kind van het Licht,
weet het Licht in jezelf nog gebroken.
Jouw kleurrijk bestaan is een
zoektocht
naar huis; jouw Zelf is nog amper
ontloken.**

**Jij regenboogkind, vlecht je kleuren
ineen,
en jouw Licht zal weer wit zijn als
sneeuw.
Hef de scheidingen op, zoek Mij niet
buiten
jou; wij zijn één als jouw adem in
schreeuw.**

**Jij kind van het Licht, stroom naar
buiten
breek door, en verlicht heel je mensen-
bestaan.
Ik Ben die Ik Ben, Licht ondeelbaar
Alom;
weet je één, en je Ik zal vergaan.**

frater Ton Oostveen

De bilt, 13 november 2011